

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Antal Róbert-István

Jordáky Lajos (1913–1974)

Témavezető: Prof. Dr. Romsics Ignác egyetemi tanár, az MTA rendes tagja

ESZTERHÁZY KÁROLY EGYETEM

Történelemtudományi Doktori Iskola

Eger, 2021

A kutatás előzményei

A kolozsvári munkáscsaládban született Jordáky Lajos (1913–1974) az erdélyi magyar baloldal egyik jelentős személyisége volt.

Ahhoz az erdélyi magyar értelmiségi csoporthoz tartozott, akik az államszocialista totalitárius diktatúra időszakában hithű baloldaliakként felvállalták az erdélyi magyar kisebbség képviselését. Ezt a szerepet az ambivalens diskurzus használata jellemezte.¹ Vagyis az, hogy egyszerre voltak rajongói és működtetői az államszocialista rendszernek, ugyanakkor, mivel kisebbségi származásúak voltak, sohasem lehettek szerves részei a bukaresti hatalomnak és a román állam/nemzetépítésnek. Például Jordáky a hatvanas évek végén, hetvenes évek elején öntudatosan ötvözte akkori, friss rehabilitációját az óvatos hatalomkritikával.

Jordáky Lajos politikai tevékenysége miatt sokáig nem publikálhatott, ezért értelemszerűen róla sem írhattak, és a személyét övező hallgatás is csak halála előtt pár évvel oldódott fel. Éppen ezért a róla szóló írások ezt követően jelentek meg, ám mindössze csak néhány, konkrétan Jordákyval foglalkozó munka született. Mivel Jordáky a különböző tudományok határmezsgyéjén mozgott (doktori oklevelét közgazdaság- és társadalomtudományból szerezte) valójában egyik tudományágat sem művelte kimagaslóan, egyik tudományterület igazán meghatározó szakemberének sem számított. Az erdélyi történelemtudósok kánonjába nem került be, kultúr- és művelődéstörténeti munkáit pedig csak az igen elkötelezett szakkutatók ismerik (pl. az erdélyi némafilm történetéről írt munkáját). Történettudományi, különböző társadalomtudományos (szociológiai, színház- és irodalomkritikai) munkái ennek ellenére vaskos publikációs listát tesznek ki.

Célkitűzések

Jordákyról a történeti irodalom felkutatása során csak néhány említést, mozzanatot lehetett találni. Ez részben magyarázható marginalizáltságával, részben pedig azzal, hogy disszertációm célkitűzése és a választott műfaj – az életrajz – éppen azt szolgálta, hogy az első összefoglaló, monografikus igényrel megírt munka szülessen Jordákyról. Disszertációm kronológikus felépítésű, azonban az egyes nagyobb fejezetek tematikus tagozódást követnek. A munka megközelítése pedig elsősorban politika- és eszmetörténeti jellegű, azonban a magán- és társadalmi részletek felvillantásával igyekeztem elmozdulni a totális biográfia műfaja felé is.

¹ D. Lőrincz József: *Az átmenet közéleti értékei a mindennapi életben*. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2004.

Mivel a disszertáció, mint műfaj életrajz ezért kérdéseim ezzel összhangban tisztázó jellegűek voltak. Elsősorban az érdekelt, hogy egy polgárosodó szociáldemokrata családba született fiatal, hogyan radikalizálódik és hogyan szakít a századfordulós, általa reformistának tartott szociáldemokráciával? Miért éppen a sztálinizmusban látja a kivezető utat? Életét milyen töréspontok tagolják? Milyen a viszonya a szocializmushoz? A második bécsi döntést követően az észak-erdélyi magyar többségi létet megtapasztalva, hogyan nemzetiesedett? Hogyan lett Révai József-féle nemzeti kommunista?

Politikai tevékenysége – amely, mint a dolgozatból kiderült, életpályájának kisebb részét jelentette – kulturális, tudományos téren mit alkotott? A hetvenes évek elejére hogyan jutott el arra a szintre, hogy az erősödő Ceaușescu-féle román nacionalist/államszocialista diktatúrában látta a kiutat az erdélyi magyar kisebbségi kultúrában jelentkező „restaurációs” veszéllyel szemben? Milyen viszonya volt az állambiztonsággal?

Azonban a disszertációban nem csak Jordákyval, hanem azzal a társadalmi közeggel is foglalkoztam, amelyben ő mozgott. Érdekelt az is, hogy Jordáky pályafutása mennyiben azonos a generációs csoportját jelentő többi erdélyi magyar értelmiségivel. Habár legtöbb barátja baloldali, sőt egyenesen kommunista volt, Jordáky válaszai az erdélyi magyar társadalmi valóságot ért kihívásokra ugyanabban az értelmiségi keretben mozogtak, mint a többieké, vagy különbözött tőlük?

Vizsgálati módszerek, források

A következőkben a dolgozat forrásairól szólok. Elsősorban a publikálatlan források, mindenképp az Erdélyi Múzeum Egyesület Kézirattárában őrzött Jordáky-hagyaték jelentette a kiindulópontot. A hagyatékot Bárdi Nándor rendezte a kétezres évek elején, publikációt felkutatva pedig összeállította Jordáky Lajos életmű-bibliográfiáját.² Itt nemcsak Jordáky Lajos naplójának egy része (pár darab kézzel írt füzet, az 1933–44, 1947–1957, 1971–74 közötti évekből), hanem más, közéleti tematikájú iratok is jelentősek voltak. A naplók kéziratát magam ülettettem át digitális formátumba, a kutatás következő lépése pedig a naplók jegyzetelt kiadása lenne.

Jordáky Lajos ego-dokumentumai között többféle fordult elő. Egyrészt a naplói – amelyek ugyanakkor nem tekinthetők teljesen autentikus naplónak, mivel az egyik füzetben

² <https://jordakylajos.adatbank.transindex.ro/> (letöltve: 2020. 10. 20).

szerepelt, hogy Jordáky a papírlapokról átírta és több mindet kihagyott³ –, másrészt pedig a párt vagy valamilyen nyilvánossághoz köthető önéletírásai, megkonstruált ételbeszélései.⁴ Philippe Lejeunehöz köthető az „önéletírói paktum” fogalma, amely alatt olyan szövegek érthetők, amelyekben „a szerző önmagáról szóló beszédet kínál az olvasónak, másrészt pedig e beszéd egy sajátos megvalósulására, mely a »ki vagyok?« kérdésre a »hogyan váltam azzá« elbeszélésével [kiemelés az eredetiben – A.R.] válaszol.”⁵

Jordáky „szerencsémre” minden kis papírdarabot megőrzött, így az 1944-es rendőrségi ügyétől kezdve, Nicolae Ceaușescunak 1971-ben írt levelén keresztül, a több mint 115 oldalas 1952-es önéletírása, más levelei, szakszervezeti beszédei stb. hasznomra váltak. A kommunista önéletírások irodalmából itt csak a már említett K. Horváth tanulmányra utalok: a szerző meggyőzően bizonyítja, hogy mivel a regnáló kommunista ideológia ki akarta sajátítani a múltat, ezért a rendszerrel konform viselkedést egy önéletírással kellett bizonyítani. Itt a „jelentkezőnek ki kellett »számítani« a múlt jó, tehát kiemelendő, rossz, tehát elhallgatnádó darabkái.”⁶ Továbbá mivel az önéletírások állításaink igazságértéket a legtöbb esetben nem tudjuk megítélni, ezért „ezen állítások mögött a politikai nyelv »metaigazságai« rejtőznek: semmi mást nem vetettek papírra ezek az emberek, csak azt, amit a hatalmi oldalon ülő káderesek hallani szerettek volna.”⁷ Jordáky esetében ezért az önéletírásában túlhangsúlyozza kommunista kapcsolatait, kommunista fordulatát évekkal korábbra datálja.⁸ „... mint minden önéletírás, voltaképpen ez is arról szól, »ki vagyok én«, ami természetesen foglalja magában a kérdést: hogyan lettem önmagam?”⁹

Ugyanakkor minden megjelent tanulmányának, kisebb írásának a kézírata (az első kézzel írt változat, majd a felesége, Nagy Mária által legépelt változatok) is megtalálhatók, azonban az már túl nagy filológiai elkötelezettséget és szörszálhasogatást jelentett volna, ha

³ „Ezen jegyzeteket csak saját magamnak készítem saját magamról; a velem történekről, körülöttem lefolyó eseményekről, egyéni meglátásaimról stb.” Erdélyi Múzeum Egyesület (továbbiakban EME) Kézirattára, Jordáky-hagyaték, I/2, 1933. január 10-i naplóbejegyzés.

⁴ Az önéletírás nem egy egyszerű papírra vetett szöveg, hanem az írás kontextusával együtt egy társadalmi viselkedést jelent, egy stratégiát, amellyel az önéletíró egyén a társadalomhoz kötődik és megfogalmazza identitását. Éppen ezért a szöveget megfogalmazó egyén diskurzusában a személyes – leegyszerűsített – múlt jelenik meg, méghozzá a jelen – a papírra vetés pillanatából – feltároló múlt. Lásd: Lejeune, Philippe: *Önéletírás, élettörténet, napló*. L'Harmattan, Budapest, 2003.

⁵ Uő: Még egyszer az önéletírói paktumról. In: Lejeune, Philippe: *Önéletírás, élettörténet, napló*. I.m. 230.

⁶ Uo. 92.

⁷ Uo.

⁸ Jordáky utólagosan, kézzel az alábbi mondatot írta az 1952-es önéletírása fejlécére: „Ezt az önéletrajzot a Párt Ellenőrző Bizottsága és a Securitate kívánságára tettem. Ezért maximálisan önbíráló jellegű a hangja. Túl sok koncessziót tettem, de akkor az életemet igyekeztem megmenteni. A letartóztatást és a 12 évre ítélest még sem sikerült elkerülnöm. Megőrzöm, mint kordokumentumot, de az élet sok mindenben másképp fogalmazott, mint a papír. 1969 dec. 28”. Lásd: EME Kézirattára, Jordáky Lajos hagyaték, I/1 (Önéletírások), 1952-es önéletírás, 1.

⁹ Kövér György: Énazonosság az ego-dokumentumokban. In: Uő: *Biográfia és társadalomtörténet*. Budapest, Osiris Kiadó, 2014, 103–104.

elkezdem volna követni a „valós Jordáky szövegek”, illetve a már megjelent, a cenzúrán átjutott írások közötti különbségeket.

A Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár (PIL) őrzi a Jordáky hagyaték másik részét. Innen ugyancsak az 1961–71 közötti mintegy négy-öt füzetnyi kéziratos naplója jelentette a fő forráscsoportot. Ugyanakkor ebben a hagyaték részben is több közéleti szempontból jelentős anyag található, szakszervezeti jegyzőkönyvek, brosúrák, stb. Ebből az anyagból (847. fond) Jordáky egyetemi tanári tevékenységét (egyetemi jegyzetek, óravázlatok, diákok szemináriumi dolgozatai, közvéleménykutatás) sikerült rekonstruálni. Ugyancsak a PIL-levéltárból fontos volt az 1940–44 közötti budapesti SZDP központ és a vidéki, kolozsvári fiók közötti levelezés is, amelyet Mónus Illés levelezése között találtam meg.

A román állami levéltár Kolozs megyei fiókjából (Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj – SJANC) is leginkább a politikai eseményekkel kapcsolatos anyagokat tudtam hasznosítani. Jordáky iskoláinak (a Felsőkereskedelmi Iskola) anyaga a kolozsvári levéltárban csak 1936-tól elérhető, amikor Jordáky már rég leérettségizett fiatal szakszervezeti vezető volt. Ugyanakkor a Román Kommunista Párt Kolozs megyei szervezetének 1945 és 1946 évi anyagai hasznosak voltak. Ugyanitt a Bolyai Egyetem 1944 és 1946 közötti iratanyagát tudtam átnézni.

A bukaresti központi történeti levéltárból (Arhivele Naționale Istorice Centrale – ANIC) pedig az RMP/RKP KB, PB jegyzőkönyvek, konkrétan pedig az 1955 május 25-i PB-ülés jegyzőkönyve jelentett óriási segítséget. Ebben a szeniális szövegben a párttitkár, Gheorghiu Dej meglevenedett lelki szemeim előtt, ahogy cinikus, álszent módon felvetette, hogy Jordákyék 1952-ben törvénytelenül tartóztatták le, majd ítélték börtönbüntetésre. Ugyanitt javasolta, hogy szabadon kellene engedni őket, mert „nem voltak hazaárulók, hanem magyar patriótaként viselkedtek 1944 nyarán-őszén”.¹⁰

A leginkább jelentős forráscsoport a Securitate Levéltárát Vizsgáló Országos Tanács (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității – ACNSAS) levéltárából előkerült több mint egy tucat dosszié jelentette. Itt nemcsak a 12 kötetnyi Fond Penal 000217 jelzet alatt megtalálható 1952-es kihallgatási jegyzőkönyvek, periratok voltak fontosak, hanem a Fond Informativ 210536 jelzet alatt megtalálható megfigyelési anyag is, amely ugyancsak 12 vaskos kötetet tett ki. Utóbbiban egyenesen nyomasztó volt, ahogy párhuzamos lapokon, leírva, majd fotókkal dokumentálva végig lehetett követni Jordáky egy-egy napját otthonától,

¹⁰ ANIC, fond. CC al PCR, Cancelarie, dosar 40/1955.

munkahelyére, utcai találkozók ismerősökkel, kávézók terasza, ebéd a Jókai utcai vendéglőben, a városi tömegközlekedésen stb.

A titkosszolgálati dokumentumok felhasználása¹¹ során ugyanakkor nem azok tényállításait vettem figyelembe, hanem arra törekedtem, hogy a román politikai rendőrség, a Securitate által az erdélyi magyarokról, az erdélyi magyar kommunisták állítólagos összeesküvéséről rakjam össze.

Új tudományos eredmények

A választott műfajból kiindulva a benyújtott disszertáció eleve tekinthető új tudományos eredménynek. Mint fentebb írtam, Jordákyról szinte alig írtak korábban, amit ismertünk a tevékenységéről azt pedig kolozsvári, városi pletykákból, legendákból ismertük.

Kolozsvári munkáscsaládba szocializálódott fiatalként elsősorban beleszületett a polgárosodó szociáldemokrata kultúrába. Már fiatalon azonosult a szocializmussal, majd a későbbiekben a marxizmus-leninizmus megismerésével (nem tudjuk, hogy a kolozsvári baloldali értelmiségiek körében referenciapontnak számító Antal Márk körön részt vett-e, viszont a szociáldemokrata Kautsky Körön mindenképpen), majd a baloldali mozgalmi eszmetársakkal és barátokkal (Balogh Edgár, Demeter János) illetve a polgári kisebbségi generációs csoportjával való találkozás (Vásárhelyi Találkozó szervezése) után jutott el a népfrontpolitika gondolatához. Világnézeti alakulása is ezzel a fejlődési ívvel mutat hasonlóságot: míg a harmincas évek elején ausztromarxistának tartotta magát, 1935-től a szocdemek baloldalára helyezkedett, hogy felvegye a küzdelmet a megfogalmazása szerint „opportunistá jobboldali szociáldemokratákkal”. Úgy gondolta, hogy a harmincas évek romániai parlamentáris demokrácia keretein belül esélytelen lesz a szocializmust megvalósítani, ezért figyelme inkább az azonnali és biztos győzelmet ígérő proletárdiktatúrára, mint eszközre irányult.

Talán ezzel magyarázható, hogy a harmincas években a nemzetiségi kérdés Jordákynál nem jelentkezett olyan hangsúlyosan: sajátos, hogy más baloldali fiatalokhoz képest őt nem a nemzetiségi kérdés, az etnikai törésvonalak felülírása vezette a mozgalomba, hanem családilag találta ott magát. Ezért Jordáky nemzetiesedése is igazából 1940 után történt, hiszen a harmincas években a városban, saját közegében a magyar nyelv számított jelöletlennek, ugyanis a város lakosságának többsége még mindig magyar anyanyelvű volt – és a kolozsvári románok

¹¹ Gyarmati György: Múltfeltárás titkosszolgálati anyagokból. A magyar jellemzők általánosítható vázlata. In: *Korunk*. 2014/január. szám, 9–16.

is szinte mind tudtak magyarul. Ezért a hétköznapi nyelvhasználat ekkor még magyar dominanciájú, csak az államigazgatásban jelent meg a román nyelv, mint kommunikációs csatorna. A második bécsi döntést követő négy évben Jordáky a budapesti szociáldemokrata pártközponttal szemben egy erdélyi, regionális szocdem kolozsvári csoportot szeretett volna létrehozni. A „kis magyar világ” alatti négy évet a folyamatos konfliktusok jellemzik: elbocsátották munkahelyéről, rendőrségi beidézés, rendőrhatalósági felügyelet, majd 1944 nyarán internálás követte. Emellett azonban élénken jelen van a magyarországi kulturális életben: a népi írókkal jó kapcsolatot ápolt, amely nemzetiesedéséhez is hozzájárult. Hasonlóan erősítette a magyar nemzethez való tartozását a kolozsvári egyetem is, amelyet 1940–44 között látogatott.

Politikai pályafutásának, társadalmi elismertségének csúcsa az 1944–45-ös bizonytalan időszak volt. Ebben a hatalmi/politikai vákuumhelyzetben a helyi kolozsvári társadalomban különös tekintélyre tett szert: kapcsolati hálóját leképezte a kolozsvári társadalmat, valamint az „államnélküliség” alatt, „Jordákyában” társadalomszervezői fellépése, kompetenciái az első emberek közé emelték. Szakszervezeti karrierje következtében a hatalomhoz jutó kommunisták körében ismerősökre tett szert, de elfogadták a városi polgárság Kolozsváron maradt képviselői és az egyetemi oktatók, egyházvezetők is. Ez a háló arra predesztinálta, hogy ezen csoportokat összefogó, vagy közöttük közvetítő személy legyen: ezt a funkciót meg is próbálta betölteni, amikor pártülésekre, egyetemi gyűlésekre, szakszervezeti és kulturális eseményekre járt – azonban mindenhol a következetes baloldali hangot képviselte.

Ez a pályája 1945 nyarán megtört: 1944-es felvétele óta Román Kommunista Párt tagjai közé szembesülnie kellett azzal, hogy az állandó konspiráció és intrikák szerint működő kommunista párt idegen számára. Eszmeileg hiába azonosult a kommunistákkal, azok nagyon hamar félreállították, majd 1946 tavaszán ki is zárták a pártból – magyar nacionalizmus és autonomizmus vádjával. Kérdéses, hogy ez a kizárás a párt működési elve – a demokratikus centralizmus – vagy pedig a bukaresti kommunista párton belüli román nemzetiesítés miatt következett-e be? A válasz valahol középen van: Jordáky nem azonosult a párt lenini, élcsapat jellegével, hanem azt a szocdem párthoz hasonlóan széles, tömegmozgalomnak szerette volna látni. Azonban a kizárásnál hangsúlyosabb volt Jordáky erdélyi autonomizmusa és a magyar jellegű intézményekért való kijárása: Bukarest és a központi pártvezetés szempontjából hamar kényelmetlenné vált a Kolozsváron népszerű helyi vezető, amely „önállóságával” veszélyeztethette a politikai és társadalmi átalakulást.

Jordáky a pártonkívüli kommunista korszakában a társadalomalakító, az ideológiai átnevelésben bizonyítani akaró szerepkörrel azonosult. Éppen ezért az 1946–52 közötti írásait

és nyilvános megnyilvánulásait a vulgármarxizmus, a dogmatikusság jellemezte. Naplójában például a különböző napi események mellett még mindig ott szerepel a kiolthatatlan hit: a Szovjetunió- és a szocializmus-rajongás. Ekkori tevékenységének legfontosabb állomása: a kolozsvári Állami Magyar Színház és annak irodalmi titkári (lényegében cenzor) pozíciója. Doktriner szemlélete szerint a színházat bolsevizálni szerette volna, a színészeknek kötelező marxizmus-leninizmus szemináriumokat tartott, megpróbálta átnevelni őket, de ugyanakkor – folytatva a már harmincas években kialakult színházszeretetét – rajongott is értük.

Összhangban a kelet-európai sztálinista perekkel a romániai totalitárius elnyomás legnyomasztóbb évében, 1952-ben Jordáky életében is fontos törés következett be: a román állambiztonság letartóztatta. A disszertációm legfontosabb eredményének Jordáky és „csoportja” letartóztatásának majd perüknek titkosszolgálati dokumentumok alapján történő rekonstrukcióját tartom. A korábbi történeti tudásunk erről az eseményről főleg visszaemlékezéseken alapult, most viszont levéltári dokumentumok alapján lehet végigkövetni a bolyais tanárok kihallgatásait és perüket. Jordáky több kolozsvári értelmiségi társával (Balogh Edgár, Demeter János, Csögör Lajos) ugyanazokért a vádakért kell a román katonai bíróság elé állnia, mint a szemléletük szerint „reakciós” Márton Áron: hazaárulás. Ugyanakkor a peranyagból egy elvhű magatartás derült ki: Jordáky a párizsi békeszerződés 1947-es aláírása előtt a saját közössége regionális érdekeit szerette volna képviselni és megjeleníteni – ám az egésztest csakis baloldali alapon. Az anyagokat tanulmányozva Jordákyról egy elvhű nemzeti kommunista alakja rajzolódott ki.

1955-ben elnöki rendelettel szabadult, majd Kolozsváron szinte azonnal kinevezték a Bolyai Egyetemre tanárnak. Itt érte az 1956-os magyarországi forradalom híre is. A sztálinizmusból való kiábrándulást követően Jordáky nál még mindig a szocializmusba, mint társadalom-, politika- és gazdaságjobbító eszmébe vetett hit maradt meg. Ezért 1956 őszén lelkes desztalinizációs illúziókba esett: egyrészt szeretné látni a román rendszer liberalizációját, másrészt a soha meg nem tagadott Magyarország kötődéssel újabb letartóztatás felé menetelt – csak ekkor még nem tud róla. A magyarországi forradalom leverését követően egyedülként nem írta alá a forradalom elítélését, ellenforradalomként való megbélyegzését. Ugyanakkor nem csak a budapesti forradalom mellett állt ki teljes mellszélességgel, hanem belekeveredett a Dobai-Memorandum ügyébe is. Jordáky-nak ez a második „hazaárulásos” tevékenysége, ám az 1952–55 közötti „valóságot” (a sztálinista börtönt) megtapasztalva, illetve az 1957. áprilisi–szeptemberi vizsgálati fogság nyomása alatt vállalja a rá megalázó önkritikát – nem is börtönözték be. Megfélemlítéssel Kolozsváron és több erdélyi nagyvárosban nyilvános gyűlésen először ejtette ki száján az ellenforradalom fogalmát.

A hatvanas évek elején Jordáky hallgatott. Évente egy-két írással jelentkezett, közéleti érdeklődése és aktivitása (valamint láthatósága a kolozsvári társadalmon belül) 1962-63-ra tért vissza. Életpályájában 1964-ben viszont újabb törés jelentkezett. Korábbi szociáldemokrata párttársai egy Memorandumot szerkesztettek, amely elméleti keretek között ismét feszegette Románia berendezkedését és aktuális államhatárait – mint ilyen, a Securitate értelmezésében a román állambiztonságot fenyegette. A szocdem Memorandum a remélt magyarországi és nemzetközi figyelem miatt szület(het)ett meg. De Jordáky másként láthatta a nemzetközi helyzetet és tartotta reálisnak ezt a tematizálást, ezért is nem vett részt annak kidolgozásában – hiába, hogy az öreg szocdemek vezető politikai szerepet szántak volna neki a liberalizálódó romániai „pártpluralizmusban”.

Ugyanakkor ekkortól hangsúlyos Jordáky és az erdélyi magyar hivatalos kultúra között egy nagyon fontos kulturális törésvonal is. Jordáky elvárásvilága a *Korunk* folyóirat, majd 1970-től a Kriterion Könyvkiadó képviselte restaurációs (a volt polgári személyeket pozícióba juttató és a két világháború közötti irodalmat kanonizáló), a két világháború közti kisebbségi magyar társadalom eszméjéből egyfajta kisebbségi magyar érdekképviselőt és intézményesülést kialakítani akaró fősodorral teljesen ellentétes. Azt is lehetne mondani, hogy Jordáky maradt az, aki volt: munkáscsaládban szocializálódott, munkásművelődést, szocialista, külvárosi kultúrát propagáló értelmiségi. Hiába, hogy a hatvanas évek végének, hetvenes évek elejének nyilvánosságából egyre inkább kiszorult a „vonalas” irodalomszemlélet és kultúra, és az új generációk felnövéseivel teret hódított az esztétikai és filozófiai szemlélet (a Forrás-nemzedékek például), Jordáky ezzel már nem tudott azonosulni. Miután a szocialista művelődés a vulgármarxizmussal lejáratta magát, az új erdélyi értelmiség új inspirációs minták felé kezdett tájékozódni, amelyet az 1945 előtti erdélyi polgári kultúrában talált meg.

Jordáky pályájának derekán azonban nemcsak kulturális téren került szembe a fősodorbéli értelmiséggel: politikailag kinevezett egyetemi tanárként, majd kutatóként a kolozsvári Történeti Intézetben hiányzott mögüle a szakmai felkészülés is. Hiába publikált már az 1930-as évek közepétől (1939-ben megjelent első könyve is), munkái leginkább a szociáldemokrata pártfüzetek, brosúrák színvonalát érték csak el. Ezért a hatvanas éveket társadalmi és szakmai marginalizáltság, csalódottság, állandó önmarcangolás jellemezte.

Ennek ellenére a kolozsvári nyilvánosságban jelen volt: rengetegen ismerték Bubit, aki a nyugati szociáldemokrata és kommunista sajtót olvasva nemzetközi tájékozottsággal bírt és beszélgetőtársaival mindig megbeszélte az éppen aktuális nemzetközi eseményeket.

Eszmei fejlődése ekkor mintha visszatalált volna ifjúsága gyökereihez: a hatvanas évek nyugat-európai baloldalának felfutása, valamint a szovjet enyhülés hatására visszatért (?) az

ifjúkorában bírált bernsteini reformszocializmushoz, csak épp nem a kapitalizmus és a parlamentáris demokrácia, hanem az államszocializmus keretei között. Ugyanakkor minden „humanista szocializmus” ellenére az RKP főtitkárának, Nicolae Ceaușescunak 1971 júliusi tézisek meghirdetése után – amely a rendszer bemerevedését és ideológiai szigort hozott – visszatért a Román Kommunista Párt soraiba. Ráadásul utólagos, 1933-as (vagyis az RSZDP-vel kezdődő) párttagságát ismerték el. Ez hasonlóan kétoldalú játszma lehetett: a román kommunista vezetés ezzel a lépéssel a nyugati szociáldemokráciával kívánta javítani a viszonyát és a szovjetekkel szemben pozicionálta magát. Jordáky pedig a doktriner marxistaként az erdélyi kulturális életben jelentkező „restaurációs veszéllyel” szemben hivatalos, pártpolitikai porondról kívánta felvenni a versenyt.

Szerencséjére 1974-ben meghalt és nem tapasztalhatta meg a Ceaușescu-diktatúra legsötétebb periódusát és így azzal sem kellett szembenéznie, hogy az erdélyi magyar nemzetiség kultúrájának megőrzéséért vajon azon értelmiség tett többet, amelyik felismerte, hogy a két világháború közti kisebbségi magyar társadalom eszméjéből egyfajta kisebbségi magyar érdekképviselőt kell kialakítani, vagy pedig azon kisebb csoport, amely a szocialista kultúra kizárólagosságát hirdette, és úgy gondolta, hogy a nemzetiségi sérelmek megoldása csakis szocialista alapon történhetik.

Jordákynak a 20. század nagyobb részén átnyúló életpályája végigvisz a korszak történetének legfontosabb állomásain: ezekhez ő a körülményeknek megfelelően és lehetőségeihez mérten igyekezett alkalmazkodni, kettős kötődéséről és világnézeti elvhűségről sosem mondott le.